

Dini kimliğe sahip bireylerin medyanın hedef kitlesi içerisinde yer alması artık yadsınmayan ve gün geçtikçe kabullenilen bir gerçektir. Nitekim televizyon, sinema başta olmak üzere geleneksel medya araçlarında yer alan içerikte dini figür ve sembollere yer verme anlamında yoğun bir çabaya şahit olunmaktadır. Yeni medya ise dini kimliğin ifşası ve dini kimliğin pratik sahası olma anlamında misyonunu hakkı ile yerine getirmektedir. Bu eser, özellikle geleceğin teminatı olarak görülen gençlerin, dine ve medyaya yaklaşım ve dini kimliklerinde medyaya biçtikleri role dair perspektifler yakalayabilme amacıyla hazırlanmış bir kitaptır. Kitapta; dar bir sahada derin bulgulara ulaşma adına İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi'nde eğitim görmekte olan 40 öğrenci ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler neticesinde elde edilen birçok bulgu arasından önemli bulunan en önemli bulgu; medyanın, dini kimlik inşasına etki anlamında aile ve eğitimden sonra gelmesi ve doğrudan etkisinden çok bilgi edinme kaynağı olarak bir rol üstlenmesidir. Din olgusu ise etkisi göreceli olmakla birlikte güçlü sahiplenilen bir yapı olarak karşımıza çıkmıştır. Medya ve dine dair birçok teorik yaklaşımı, kimlik ile dini kimlikte din ve medyanın konumlarına dair önemli verileri barındıran bu kitabın, araştırmacılara bir nebze ilham olması dileğiyle! İyi okumalar...

Gençlerin Dini Kimlik İnşasında Medyanın Rolü

GENÇLERİN DİNİ KİMLİK İNŞASINDA MEDYANIN ROLÜ

Nida Sümeyya ÇETİN

akademisyen.com

ONLINE SİPARİŞ

97862571409469

AKADEMİSYEN KİTABEVİ

Halk Sokak No: 5/A Sıhhiye-Yenişehir/ANKARA

Tel: 0312 431 16 33 - 0312 432 21 84

akademisyenyayinevi

akademisyenctp

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

GENÇLERİN DİNİ KİMLİK İNŞASINDA MEDYANIN ROLÜ

Öğr. Gör. Dr. Nida Sümeyya ÇETİN

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Bu kitapta yer alan fikirler ve düşünceler yazara ait olup, hiçbir kurum veya kuruluşun görüşünü yansıtmamaktadır. Bu kitap "Medyanın Gençlerin Dini Kimlik İnşasındaki Rolü: İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

ISBN

978-625-7409-46-9

Kitap Adı

Gençlerin Dini Kimlik İnşasında Medyanın Rolü

Yazar

Öğr. Gör. Dr. Nida Sümeyya Çetin

ORCID iD: 0000-0001-9752-7797

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

SOC052000

DOI

10.37609/akya.192

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

20. yüzyılın başlarından itibaren medyanın bireyin gündelik hayatına dönük etkilerinin kapsam ve sınırlılıklarına dair birçok yaklaşım geliştirilmiş ve zamanla bu yaklaşımlar yeni yaklaşımların temelini oluşturmuştur. Geline noktada ise yeni medya kullanım yaygınlığının da etkisi ile medya araçları, ortak değerler başta olmak üzere insan hayatının her aşamasında adından söz ettirmektedir. Bu noktada, sosyal bilimlerin önemli bir tartışma sahası olan kimliğe yönelik medyanın potansiyel nüfuzunun derinliği de tartışılan meselelerden biridir.

İçinde yaşanan dünyayı değerler çerçevesinde anlama ve anlamlandırmada, sahip olunan kimliğin yapısal durumu göz önüne alındığında 'inşa etme' eyleminin sanılanın çok ötesinde anlamlar ihtiva ettiği görülebilir. Değerler ve anlamlar kümesini bünyesinde barındıran dine bu çerçeveden bakıldığında, kutsallık atfetme ve üstünde güç tanınmayan bir otoriteye inanma fitratındaki bireyin, sahip olduğu kimliğin inşasında dine üstün bir rol atfettiği görülmektedir. Ancak medyanın kimlik ve dini kimlik üzerindeki etkisinin 'inşa edici' ya da inşa sürecini destekleyici rolü merak edilen meselelerden bir diğeri olmuştur.

'Medyanın Gençlerin Dini Kimlik İnşasındaki Rolü: İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma' adlı doktora tezinden üretilen bu kitap, medyanın din ve dini kimlikle olan ilişkisini dönemsel boyutlar ve tartışma sahaları üzerinden ele alarak bir çerçeve çizme çabasıdır. Kimliğin kavramsal olarak ele alınması ve gençlik döneminde sahip olunan kimlik ve dini kimliği incelemesi ise çalışmanın kuramsal bağlamda zengin içeriğinin diğer bir yansımasıdır. Bu kitapta yazar, dini kimliğin gençler tarafından nasıl algılandığını ve medyadan dini kimliği kurgulama ve geliştirme adına nasıl yararlandığını incelemiş ve ileride yapılacak çalışmalara bir temel oluşturmak istemiştir. Bu metin, dini kimliğin inşasındaki faktörleri irdeleme ve medyanın dini kimlik pratiklerine yönelik çerçevesini anlama adına da önem taşımaktadır. Nitekim dini kimliğin, sekülerist mantığın örseleme ve geri itme çabalarına rağmen bireyin benliğinde var olmaya devam etmesi akla; bu mantığın temsilcisi konumundaki medya ve bireyin kutsalının bütünü olan dinin, bireyin kimliğinde ne derece etkin olduğu sorusunu getirmektedir. Kitap bu açıdan medyanın dini kimliği inşa edici bir işlevden çok kimliği dolaylı da olsa değişime uğratan bir etkisinin var olduğu sonucuna ulaşmakta ve dini kimliği destekleyen işlevlerin, pratiklerin öğreniminde rol üstlendiğini aktarmaktadır. Buna ilaveten yazarın 40 katılımcıdan elde ettiği bulguları değerlendirdiği bu kitapta; dindarlık algısı, medyanın gündelik hayattaki konumu ve geleneksel medya ile yeni medya kullanımı-

nın bireyin dini kimliğine yansımalarına dair önemli sonuçlar da sahaya özgün katkı anlamında vurgulanmaya değerdir.

Medya ve din ilişkisi bağlamında önemli görülen bu eserin yazarı başta olmak üzere katkıda bulunan herkesi kutlar, yeni özgün çalışmalarına kaynaklık etmesini temenni ederim.

Nisan 2021- Kayseri
Prof. Dr. Hakan AYDIN

TEŐEKKÜR

Doktora tezinden yola çıkılarak hazırlanan bu eserin meydana gelmesinde, başta tez danıŐmanım Prof. Dr. Hakan AYDIN olmak üzere tezin her aşamasında desteklerini gördüğüm Doç. Dr. Eylem ŐENTÜRK KARA ve Dr. Öğretim Üyesi Metin EKEN'e teŐekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu zor süreci benimle birlikte geçiren aileme özellikle teŐekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
I. Konu ve Problem.....	1
II. Amaç ve Önem.....	2
BİRİNCİ BÖLÜM	
GENÇLİK ve KİMLİK	5
1.1. Kimliğin Tanımı.....	5
1.2. Kimliğin İnşa Süreci.....	7
1.2.1. Sosyal Kimlik İnşası.....	8
1.2.2. Kimliğin İnşasında Kişilik-Benlik-Özdeşleşme Kavramlarının Rolü.....	10
1.3 Kimliğin İnşasını Etkileyen Faktörler.....	12
1.3.1 Aile Faktörü.....	12
1.3.2. Eğitim Faktörü.....	14
1.3.3. Toplum ve Kültür Faktörü.....	17
1.3.4. Medya Faktörü.....	22
1.3.5. Din Faktörü.....	24
1.4 Kimlik Türleri.....	26
1.4.1 Patchwork (Yamalı) Kimlik.....	28
1.4.2. Hibrit Kimlik.....	29
1.4.3. Dini Kimlik.....	30
1.5. Gençlik Döneminde Dini Kimlik İnşası.....	34
1.5.1. Gençliğin Tanımı.....	34
1.5.2. Gençlik Döneminde Kimliğin İnşası ve Kuramsal Yaklaşımlar.....	35
1.5.2.1. Psikososyal Gelişim Kuramı - Erik Erikson.....	36
1.5.2.2. Kimlik Durumları Kuramı- James Marcia.....	37
1.5.2.3. Gelişmekte Olan (Beliren) Yetişkinlik Teorisi-Jeffrey J. Arnett.....	39
1.5.3. Gençlik Döneminde Dini Kimlik İnşası.....	39
İKİNCİ BÖLÜM	
MEDYA-DİN İLİŞKİSİ EKSENİNDE DİNİ KİMLİĞİN İNŞASI	43
2.1. Medya- Din İlişkisinin Çerçevesi.....	43
2.1.1. Medyanın Din Olgusuna Yaklaşımı.....	44
2.1.2. Dinin Medyatik Dönüşümü.....	46

İçindekiler

2.2. Medya-Din İlişkisinin Boyutları.....	51
2.2.1. Dönemsel Boyutlar	51
2.2.1.1. Modernizm – Postmodernizm	51
2.2.1.2. Sekülerleşme.....	53
2.2.1.3. Küreselleşme.....	55
2.2.2. Kültürel Boyutlar.....	58
2.2.2.1. Popüler Kültür.....	58
2.2.2.2. Tüketim Kültürü	62
2.3 Medya-Din İlişkisinin Tartışma Sahaları	64
2.3.1. Bireyselleşme	65
2.3.2. Sosyalleşme.....	67
2.3.3. Gündelik Hayat	69
2.4. Medya-Din İlişkisi Çerçevesinde Dini Kimliğin Konumu.....	72
2.5. Medyanın Dini Kimlik İnşasındaki Rolüne Dair Kuramsal Yaklaşımlar	76
2.5.1. Kültürel Çalışmalar ve Dini Kimlik.....	76
2.5.2 Sembolik Etkileşimcilik ve Dini Kimlik	78
2.6 Medya Türleri ve Dini Kimlik İnşasındaki Rolü	79
2.6.1 Yazılı Medya ve Dini Kimlik.....	80
2.6.2. Görsel-İşitsel Medya ve Dini Kimlik.....	82
2.6.3. Yeni Medya ve Dini Kimlik	86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİNİ KİMLİK İNŞA SÜRECİNDE MEDYANIN ROLÜ..... 91

3.1. Çalışmanın Yöntemi.....	91
3.1.1. Fenomenolojik Araştırma Yöntemi	91
3.1.2. Katılımcıların Belirlenmesi.....	92
3.1.3. Veri Toplama Tekniği ve Verilerin Toplanması	96
3.1.4. Verilerin Analizi.....	97
3.1.5. Güvenilirlik ve Geçerlilik.....	99
3.2. Araştırma Bulguları.....	99
3.2.1. Lisans Eğitiminin Din Anlayışına ve Medya Kullanımına Etkisi .	100
3.2.1.1. Lisans Eğitimi Seçiminde Kişisel Tercihlerin ve Din Anlayışının Etkisi	101
3.2.1.2. Dini Anlayış Biçimleri ve Lisans Eğitimin Etkisi	112
3.2.1.3. Üniversite Eğitiminin Medya Takibine Etkisi.....	119
3.2.2. Bireyin Kimlik İnşasında Din ve Medyanın Rolü	127

İçindekiler

3.2.2.1. Kimlik ve Öz Kimlik Kavramlarına Bireysel Yaklaşımlar .	128
3.2.2.2. Dindarlık Tanımları ve Dinin Kimlikle Etkileşimi	142
3.2.2.3. Dini Kimliğin İnşasında Gündelik Deneyimlerin Etkisi...	166
3.2.2.4. Medyada Aktarılan Dini İçerikler ve Gençlerin Tutumu..	203
3.2.3. Dini Anlayışın Geleneksel Medya Pratiklerine Yansıması	240
3.2.3.1. Geleneksel Medya Kullanımına Dair kişisel Eğilimler	242
3.2.3.2. Geleneksel Medya – Dini Kimlik Etkileşiminde Bireysel Deneyimler.....	254
3.2.4. Yeni Medyada Dini Kimliğin Konumlandırılması	275
3.2.4.1. Bireyin Sosyal Medya Deneyimi.....	277
3.2.4.2. Sosyal Medyada Dini Kimliğin Görünürlüğü	282
3.2.4.3. Bireyin Dini Kimliğinde Sosyal Medyanın Etkileri	293
3.2.4.4. Sosyal Medyada Dini İçeriğin Gerekliliğine Dair Yaklaşımlar 306	
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....	316
KAYNAKÇA	325
EKLER	341
ÖZGEÇMİŞ	345